

PRÍHOVOR PREZIDENTA SR
18. ročník spomienkového podujatia
Stretnutie generácií

Kalište, 29. 6. 2024

Vážené dámy, vážení páni,

celé roky navštevujem smutné pamätníky ľudskej krutosti ako je Kalište. A chcem vás ubezpečiť, že tak budem robiť aj naďalej ako prezident Slovenskej republiky.

Je mi nesmierne ľúto, že hrôza, ktorú tieto pamätníky dodnes vyvolávajú, nie je dnešnému svetu vzdialenejšia, ale bližšia. Bližšia kvôli tomu, že mier po dlhých desaťročiach prestal byť samozrejmosťou, utrpenie prestalo byť spomienkou a otvorená krutosť voči blížnemu prestala byť minulosťou.

Počas druhej svetovej vojny a Slovenského národného povstania nebola núdza o ukrutnosti na mnohých miestach Slovenska. Kalište je však aj v tomto smutnom múzeu ľudskej zloby výnimkou. Je to jediná z vyše stovky obcí, vypálených a zničených nemeckými nacistami, ktorú po druhej svetovej vojne už neobnovili. Zostala len trvalá spomienka a stopy nekonečnej ľudskej zloby, ktorá sa vymyká normálnemu chápaniu. Aj preto považujem za svoju povinnosť pripomenúť si ako hlava štátu svojou osobnou prítomnosťou túto tragédiu.

Možno pohľad na ruiny vypálených 36 zo 42 domov nie je až taký výpravný, ako bola ťažko pochopiteľná skutočnosť. Maličká dedinka ostala po odchode partizánov na jar 1945 proti besneniu Nemcov a ich prisluhovačov bezbranná. Jeden z preživších Kališťanov Ján Tišliar si na to spomenul týmito slovami: 18. marca prišli ráno včas o šiestej. Prvú zastrelili ženu, Alexandru Bučkovú. Nás deti zohnali do domu a začali ostatné vypaľovať. Chorí, ktorí nevládali z tých domov vyjsť, v nich zaživa uhoreli. Napríklad mladý Vasil Vondarev, ktorý mal týfus, skončil svoj život v plameňoch. A najtragickejší osud postihol Jozefa Vyšného, ktorého si Nemci najprv zobrali ako tlmočníka a potom ho, opití pod obraz Boží, zaživa rozrezali na blízkom gátri. Bol to asi najkrutejší spôsob smrti na území Slovenska.

Od oslobodenia pritom delilo Kalište len niekoľko dní. Smrť ľudí v Kališti nie je štatistikou. Boli to konkrétni živí ľudia, ktorí mali svoje mená, matky, otcov, bratov či sestry. A takí istí ľudia žili v Nemeckej, Kremničke a na mnohých iných miestach tu v srdci Slovenska, ktoré padli za obeť nacistickému besneniu.

Pod dojmom spomienky na týchto konkrétnych ľudí musíme mať stále na mysli, že niečo takéto sa nikdy nesmie zopakovať. Na druhej strane je táto tragédia príležitosťou oceniť hrdinstvo tých, ktorí sa tomuto zlu neváhali odvážne postaviť. Hovorím o našich otcoch a dedoch, slovenských vojakoch či partizánoch, ktorí v snehu a blate s puškami v rukách nasadzovali vlastné životy. A mnohí nimi za svoju odvahu aj zaplatili.

Vzdávajme, prosím, týmto ľuďom úctu pri každej nožnej príležitosti, a najmä počúvajme ich slová. Sú to svedectvá mrazivé a pre mnohých dnes nepredstaviteľné. Ale sú obrovským zdrojom poznania a historickej pamäte. Bez nej žiaden národ nemôže budovať svoju štátnosť.

Posledné roky nám ukázali trpkú skutočnosť, že mier a sloboda už nie sú samozrejmosťou. Utrpenie ľudí už nie je len čiernobielou snímkou z dobových filmov, ale vidíme ho až príliš jasne takpovediac v priamom prenose. A preto si, prosím, budme vždy vedomí skutočného významu dvoch kľúčových slov: mier a sloboda. To sú základné predpoklady pokojného života Slovenska, Európy i celého sveta. Nech je spomienka na utrpenie Kališťa varovaním, že život bez týchto dvoch hodnôt jednoducho nie je možný.

Kališťania, česť vašej pamiatke.